

नेपाली साहित्यमा 'दायित्व' पत्रिकाको योगदान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
होमनाथ तिमिसना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६३

शोध-निर्देशक
उप-प्रा. ईश्वरीप्रसाद गैरे
त्रि. वि. वि., कीर्तिपुर

नेपाली साहित्यमा 'दायित्व' पत्रिकाको योगदान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
होमनाथ तिमिसना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति: २०६३/..... / .....

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र श्री होमनाथ तिमिसनाले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको नेपाली साहित्यमा 'दायित्व' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. प्रा. घनश्याम उपाध्याय कँडेल (नि. विभागीय प्रमुख) .....
२. .... (वाह्य परीक्षक) .....
३. उप-प्राध्यापक ईश्वरीप्रसाद गैरे (शोध-निर्देशक) .....

शोध-निर्देशकको मन्तव्य

प्रस्तुत नेपाली साहित्यमा 'दायित्व' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र होमनाथ तिमिसनाले स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको हो । यो शोधपत्र उहाँले गरेकै शोधपरक अध्ययन र परिश्रमपूर्ण खोजको परिणाम हो । मेरो निर्देशनमा तयार पारिएको यस शोधपत्रबाट म पूर्ण रूपमा सन्तुष्ट छु । अतः आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०६३/ ..... / .....

ईश्वरीप्रसाद गैरे

उप-प्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि. वि., कीर्तिपुर

काठमाडौँ ।

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत नेपाली साहित्यमा 'दायित्व' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र मैले आदारणीय गुरु उप-प्राध्यापक श्री ईश्वरीप्रसाद गैरेको निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । व्यस्तताका बीचबाट समय निकालेर आवश्यक मार्गनिर्देश गरिदिनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । त्यस्तै बेलाबेलामा सल्लाह-सुझाव दिएर आइपरेका गाँठा फुकाउन सहयोग गर्नुहुने आदारणीय गुरु प्रा. डा. श्री दयाराम श्रेष्ठ, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, प्रा. घनश्याम उपाध्याय कँडेल, नेत्र एटम, भरत भट्टराई लगायत नेपाली केन्द्रीय विभागका अन्य गुरुहरूप्रति आभारी छु । लेखनका क्रममा उपयुक्त परामर्श दिई सहयोग गरिदिनुहुने जेभियर्स इन्टरनेशनल कलेजका आदारणीय गुरु रघु अधिकारीको पनि मैले गुण सम्भोको छु ।

जीवनको यस मोडसम्म ल्याइपुऱ्याउन योगदान दिनुहुने बुबा-मुमा र दाई-भाउजूहरू अविस्मरणीय रहनुहुनेछ । त्यस्तै घरायसी उपयुक्त वातावरण तयार गरिदिने श्रीमती नर्वदा एवम् भाइहरू बेनुप्रसाद र गेहनाथको गुण पनि म विर्सन सकिदँन ।

सामग्री सङ्कलनका क्रममा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउनु हुने दायित्व वाङ्मय प्रतिष्ठान नेपाल, मित्र शान्तिलाल कोइराला, त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय आदिप्रति धन्यवाद नटक्प्राउनु पनि धृष्टता हुनेछ । त्यसैगरी टङ्कण कार्यमा सहयोग पुऱ्यउनुहुने मित्र विजयजी पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

मिति: २०६३/ ..... / .....

होमनाथ तिमिसिना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि. वि., कीर्तिपुर

विषयसूची

शीर्षकोपशीर्षक	पृष्ठसङ्ख्या
परिच्छेद एक: शोधपरिचय	१-५
१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ शोध-समस्या	१
१.४ शोधकार्यका उद्देश्यहरू	१
१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.६ शोधकार्यको औचित्य	४
१.७ शोधपत्रको क्षेत्र र सीमा	४
१.८ शोधविधि	५
१.९ शोधपत्रको रूपरेखा	५
परिच्छेद दुई: नेपाली साहित्यको विकासमा पत्र-पत्रिकाको योगदान र 'दायित्व'को प्रकाशन	६-२०
२.१ नेपाली पत्र-पत्रिकाको पृष्ठभूमि	६
२.२ प्रजातन्त्रपूर्वका साहित्यिक पत्रिकाहरू	७
२.३ प्रजातन्त्र प्राप्त पछिका नेपाली साहित्यिक पत्रिकाहरू	१०
२.४ समसामयिक स्थिति र 'दायित्व'को प्रकाशन	१२
२.५ 'दायित्व'को शीर्षक चयनको आधार	१४
२.६ 'दायित्व'को उद्देश्य	१४
२.७ 'दायित्व'को परिचय	१६
परिच्छेद तीन: 'दायित्व'मा प्रकाशित रचनाहरूको कालक्रमिक सूची	२१-६७
३.१ कविता/गीत/गजल/मुक्तकहरू	२१
३.२ कथा/लघुकथा/अनुवाद कथाहरू	३९
३.३ उपन्यास	४८

३.४ एकाङ्की/रूपक/नाटक	४८
३.५ निबन्ध-प्रबन्ध/लेख	४९
३.६ अन्तर्वार्ता/भेटवार्ता	५१
३.७ हास्यव्यङ्ग्य	५४
३.८ समीक्षा/समालोचना	५४
३.९ संस्मरण/स्मृति	६०
३.१० लोकसाहित्य	६३
३.११ जीवनी	६३
३.१२ विविध	६४

परिच्छेद चारः विधागत आधारमा 'दायित्व' पत्रिकाको विश्लेषण,
मूल्याङ्कन तथा योगदान ६८-१२७

४.१ नेपाली कविताका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	६८
४.२ नेपाली कथाका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	८२
४.३ नेपाली उपन्यासका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	९१
४.४ एकाङ्की/रूपक/नाटकका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	९२
४.५ निबन्ध-प्रबन्ध/लेखका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	९४
४.६ स्मृति/संस्मरणका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	९९
४.७ 'दायित्व'मा प्रकाशित अन्तर्वार्ता/भेटवार्ता	१०४
४.८ नेपाली समालोचनाका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	१०७
४.९ नेपाली हास्यव्यङ्ग्यका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	११७
४.१० नेपाली लोकसाहित्यका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	११९
४.११ जीवनीका क्षेत्रमा 'दायित्व'को योगदान	१२१
४.१२ 'दायित्व'का विविध स्तम्भ	१२२

परिच्छेद पाँचः उपसंहार १२८-१३२

सन्दर्भ सामग्रीसूची १३३-१३४

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

डा.	– डाक्टर
वि. सं.	– विक्रम संवत्
प्रा.	– प्राध्यापक
स्व.	– स्वर्गीय
सम्पा.	– सम्पादक
शोध.	– शोधपत्र
अप्र.	– अप्रकाशित
अं.	– अङ्क
पू.	– पूर्णाङ्क
पृ.	– पृष्ठसङ्ख्या
प्र.सं.	– प्रधानसम्पादक
का.सं.	– कार्यकारी सम्पादक
ई.	– ईसवीय संवत्
सन्	– ईसवीय संवत्
प्रो.	– प्रोफेसर
ते.सं.	– तेस्रो संस्करण
छै. सं.	– छैटौं संस्करण